

Opzet colleges

- Wat is cynisme en wat is nihilisme?
- Nihilisme zullen we uitwerken a.h.v. Nietzsche (van Tongeren en Goudsblom)
- Cynisme zullen we uitwerken a.h.v. Sloterdijk
- Wat staat er op het spel;
 - Waarheid
 - Moraal
 - Eenheid
- Tijdperk van moderne nihilisme en cynisme. De rol van;
 - Democratie
 - Globalisering
 - Digitalisering
 - Oorlogen
 - Vrije markt kapitalisme
- Alternatieven voor de toekomst

nihilisme

- In theoretisch opzicht het ontkennen van de mogelijkheid om de waarheid te kennen, dus extreem relativisme. In ethisch opzicht is het de afwijzing van elke rechtvaardiging voor bepaalde waarden of de moraal als geheel. Meestal wordt de term tactisch gebruikt, namelijk om de andere partij complete immoraliteit in de schoenen te schuiven, wanneer deze bepaalde waarden niet wenst te aanvaarden.
<http://www.cultureelwageningen.nl/index.php?Item=3853>
- Tegenwoordig heeft het begrip een plaats in alle filosofische woordenboeken. Daarin onderscheidt men dan gewoonlijk twee duidelijk gedefinieerde varianten: het theoretische nihilisme dat de geldigheid van alle kennis loochent, en het praktische of ethische nihilisme, volgens hetwelk geen objectieve zedelijke normen en waarden bestaan. (Goudsblom, 1987, blz15)

Nietzsche en het nihilisme

- “Op de vraag naar wat nihilisme is antwoordt Nietzsche: de hoogste waarden hebben hun waarde verloren; er is geen doel en geen antwoord op de vraag naar het waarom. Dit nihilisme valt samen met de zogenoemde dood van God, waarbij het woord 'God' ook staat voor heel de zogenaamde bovenzintuiglijke wereld van ideeën en idealen, absolute waarheden en voor altijd geldende beginselen. Nihilisme is een ineenstorting van alle waarden, ook van de menselijke en de humanistische.”
(verbeelding van het denken, 2004, blz320)
- We zullen de verschillende onderscheiding van Nietzsche in een later college uitwerken

Cynisme

- Benaming voor een praktisch-filosofische richting in de Griekse Oudheid. Het meest kenmerkende van de cynici was het afwijzen van alle gebruiken en maatschappelijke banden. Zij volgden zeer uitdagend de 'natuur' en wilden zichzelf genoeg zijn. Ze waren tegen genot. (Filosofie van a tot z)

Sloterdijk en het moderne cynisme

- “Tegenwoordig treedt de cynicus op als massatype: sociaal gezien een doorsneekaracter in de ontwikkelde bovenbouw. (...)De moderne massa - cynicus verliest zijn individuele vinnigheid en doet afstand van het risico van openbaar vertoon. Hij heeft er sinds lang voor bedankt op te vallen als zonderling en door anderen bespot te worden. De man met het zichtbare 'boze oog' is ondergedoken in de massa; pas de anonimiteit vormt de ruime toevlucht voor het cynische dissentersvolkje. De moderne cynicus is een geïntegreerde asociaal die elke hippie evenaart in onbewust gebrek aan idealen. Hij zelf heeft niet de indruk dat zijn helder - boze oog een persoonlijk gebrek is, of een amorele gril die hij individueel dient te verdedigen. (...)” (Sloterdijk, 1983 blz. 35)

Vervolg modern cynisme

“ Een zekere verfijnde bitterheid vormt de grondslag voor het cynisch handelen. Cynici zijn namelijk niet dom en zien zeer zeker van tijd tot tijd in dat hun handelen tot niets leidt. Hun psychische berusting is echter elastisch genoeg om de aanhoudende twijfel aan hun eigen activiteiten in te bouwen in hun karakter als factor voor hun overleving. Ze weten wat ze doen, maar ze doen het omdat de dwang der dingen en de wil tot zelfbehoud op korte termijn dezelfde taal spreken en hun vertellen dat het moet. Anders zouden anderen het immers doen, en misschien minder goed. Daardoor ziet het nieuwe geïntegreerde cynisme zichzelf vaak, wat heel begrijpelijk is, als slachtoffer, en meent het ook zelf offers te brengen. Onder de harde façade die eveneens een fraaie partij meeblaast, verbergt het cynisme een grote hoeveelheid uiterst kwetsbare ongeluksgevoelens en een behoefte aan tranen. Daar zit iets in van de rouw om een 'verloren onschuld' - de rouw om het beter weten waartegen alle handelen en zwoegen zich richt.” (Sloterdijk, 1983, b236)

Nihilisme en cynisme

- Wat nihilisme en cynisme in de moderne tijd met elkaar gemeenschappelijk hebben is het breed gedragen bewustzijn dat de waarden en de waarheid waarmee we dagelijks geconfronteerd worden niet meer tot een eenduidig verhaal terug te brengen zijn. Dat dwingt mensen die leven in die tegenstrijdigheid tot het vinden van oplossingen om met die tegenstrijdigheden te kunnen leven.
- Waar we nader naar gaan kijken;
- Wat zijn die tegenstrijdigheden en welke problemen leveren ze op voor denken en doen?
- Welke oplossingen zijn er en hoe adequaat zijn die?

Wat staat er op het spel?

- De te ontdekken Waarheid is veranderd in een tijdelijk, menselijk, emotioneel en wetenschappelijk perspectief.
- Het Goede is veranderd in een leven in en met tegenstrijdige waarden
- Er is geen vaste grond onder de waarden en de waarheid
- Gevolg;
- Een glijdende schaal van relativisme en tolerantie naar ironie en onverschilligheid en als vervolg daarop nihilisme of cynisme.

Een 34-jarige Fransman die de aanslag op het satirische tijdschrift Charlie Hebdo verheerlijkte, is door de rechter in Valenciennes veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf. De man verkeerde onder invloed toen hij zaterdag werd aangehouden na een aanrijding waarbij een vader en diens 12-jarige dochter lichtgewond raakten, [schrijft de Franse krant Le Figaro](#).

Vooruitlopend op onze conclusie-1

- Als er geen vaste waarden zijn, dan zijn wij mensen waarde scheppend.
- Hoe kan dat nog zonder vaste kaders ?
- Wij zien aanzetten tot een nieuwe houding;
 1. In het cynisme van Sloterdijk
 2. In de übermensch van Nietzsche
 3. In de natuurlijke moraal van het groepsdier mens

Vooruitlopend op onze conclusie-2

- Wij hebben een fundamenteel optimistische visie en gaan er van uit dat er in een volgende fase een nieuw paradigma gaat ontstaan waarin wij op een nieuwe leest vorm gaan geven aan het menselijk bestaan.
- We bedoelen daarmee niet dat er een nu-al-bestaande-weg is die gevolgd moet worden naar een nu-al-bestaand-doel.
- We realiseren ons dat
 1. We ons bewust moeten willen zijn van onze positie.
 2. Dat de weg terug naar oude waarden en waarheden onmogelijk is.
 3. Dat de toekomst ongewis is.
- We gaan er van uit dat we als mensen deel uitmaken van een verandering waarin ieder van ons een deel van die verandering vormgeeft omdat wij waardescheppende wezens zijn.

Hoe pakken we het aan?

- Eerst moeten we het begrippenkader helder krijgen.
- De historische lijn
- Ontwikkeling van nihilisme bij Nietzsche
- Ontwikkeling van cynisme bij Sloterdijk
- De verschillende vormen van nihilisme en cynisme moeten verhelderd worden
- Dan gaan we kijken of en in hoeverre dit gerelateerd kan worden aan hedendaagse gebeurtenissen.
- Daarna gaan we nader in op de positieve vormen van nihilisme en cynisme (übermensch en kynisme)
- We sluiten af met andere bronnen van waarden en kennis zoals die o.a. vanuit de ethologie worden aangewezen. (groepsdier mens en mens als overlever i.p.v. waarheidsvinder)